

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 38 (1001)

Пятніца, 17 верасня 1954 года

Цана 50 кап.

15 верасня ў Мінску адкрыўся трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў Беларусі.
Сардэчнае прывітанне дэлегатам з'езда і дарагім гасцям — пісьменнікам братніх савецкіх рэспублік!

Трэці з'езд пісьменнікаў Савецкай Беларусі

Прэзідыум трэцяга з'езда пісьменнікаў Савецкай Беларусі. З дакладам «Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў» выступае П. У. Броўка.

Фото І. Салавейчыка.

Уступная прамова Якуба Коласа

Дарагія таварышы пісьменнікі і гасці!

Не ўтаю ад вас, што ў гэты перадз'ездаўскі дні я адчуваю некаторае хваляванне. Напэўна адчуваеце яго і вы. На нашых рэспубліканскіх пісьменніцкіх сходах і з'ездах напярэдадні Другога ўсесаюзнага з'езда мы падводзім падрухнікі нашым пісьменніцкім шляхам, нашым здабыткам у справе мастацкай літаратурнай дзейнасці. На нашым трэцім беларускім з'ездзе мы павінны даць адказ на пытанні: у якой меры мы, пісьменнікі, апраўдалі высокае давер'е нашай Комуністычнай партыі і народа? У якой ступені дамагалі мы вялікай справе стварэння Комуністычнага грамадства? На трэцім з'ездзе мы павінны таксама вызначыць праграму і шлях далейшай нашай дзейнасці.

Таварышы! Калі мы акінем вокам агуглыны поступ на шляху прагрэсу нашай Савецкай краіны, то яе вялікія здабыткі саліцца на сабе ўвагу кожнага. І сапраўды: які гіганцкі крок наперад зрабіла савецкая навука! Нашы вучоныя працікі ў тэаініцы атамнай энергіі і ставяць яе на службу народу. Шмат чаго дасягнута і ў галіне астраноміі, медыцыны, у сельскай гаспадарцы і ў іншых галінах навукі. Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка наводзіць даводзіць, якія залатыя кадры наватараў у тэхніцы, у вынаходніцтве, у майстэрстве высокіх ураджайў мае наша краіна. І выхавала іх вялікая Комуністычная партыя. А якія цудоўныя абудаваны акумулятыву савецкі народ пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі! Прыгадайце Беларэскі канал, Днепрагэс, канал Волга-Дон імя Леніна, Рыбінскае, Цыльнянскае, Куйбышевскае, Камскае і іншыя мору. Прыгадайце велічныя хорам навукі — Маскоўскі ўніверсітэт імя Ламаносава і нябачаныя ў свеце гідрэлектрастанцыі. Нельга абійсці моўчкі і тых гераічных, легендарных сямёў савецкага народа, што сёння ў небяспечнай абстаноўцы, у суровых умовах Арктыкі, на дзікіх дрэйфінгавых крыгах праводзяць важныя навуковыя даследаванні. Нельга таксама не ўпамінаць гроднянскага марамерства Комуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкага ўрада на авяенно-паўночных і абласных зямлях. Гэта — вялікая ўсесаюзная справа, якая павінна прыцягнуць да сабе пільную ўвагу пісьменніка. Ды зрэшты, таварышы, вакол сабе: хіба нам родны Мінск не выклікае радаснага патунцы і адзіўлення? А хіба-ж ён сам, як грыв з зямлі, вырае? Яго будуюць, упрыгожваюць, арганізуюць будаўніцтва, кіруюць ім нашы савецкія людзі, сыны і дачкі народа, наша Комуністычная партыя.

Калі-ж мы звернемся да нашай беларускай мастацкай літаратуры, то на фоне далёка не поўна пералічаных дасягненняў Савецкага Саюза і подвігаў нашага народа яна выгледзіць беднавата. Хто з нас можа пахваліцца творамі, у якіх знайшлі-б шырокае і глыбокае адлюстраванне веліч падзей апошніх гадоў і жыцця публічнага і прыватнага чалавечых душ? У нашай беларускай мастацкай літаратуры такіх твораў, прызнаем мы шчыра, няма.

Паўстае пытанне: у чым-жа тут справа? Дзе прычына нашага адставання ад жыцця? Дзе прычына нашай адставанні ад жыцця? Дзе прычына нашай адставанні ад жыцця?

Адна з гэтых прычын заключаецца, на маю думку, у недаацэнцы сваёй ролі пісьменніка, як такога. Пісьменнікі жывуць адзіночым і пачэснаю годнасцю інжынераў чалавечых душ. У гэтых нямытых словах сказана вельмі многа. Яны да многага і абавязваюць нас. Я дазваляю сабе для пясц-

нення свае думкі прыгадаць вядомы вам верш вялікага рускага паэта Пушкіна «Прарок». Верш гэты напісаны сто дваццаць восем гадоў таму назад. Напісаны ён у стылі біблейскіх прарокаў, у тых сімвалічна-алегарычных вобразах, што былі добра вядомы сучаснікам Пушкіна. Вось гэты верш:

Духовнай жаждою томим,
В пустыне мрачной я влячусь,
И шестикрылый серафим
На перепутьи мне явился.
Перстами легкими, как сон,
Моих зениц коснулся он,
Отверзлись веши зеницы,
Как у испуганной орлицы.
Моих ушей коснулся он,
И их наполнил шум и звон:
И внял я неба содроганье,
И горний ангелов полет,
И гад морских подводный ход,
И дольней лозы прозябанье.
И он к устам моим приник,
И вырвал грешный мой язык,
И празднословный, и лукавый,
И жало мудрыя змеи
В уста замершие мои
Вложил десницею кровавой.
И он мне грудь рассек мечом,
И сердце трепетное вынул,
И угль, пылающий огнём,
Во грудь отверстную вонднул.
Как треп, в пустыне я лежал.
И бога глас ко мне воззвал:
«Встань, пророк, и виждь, и внемли,
Исполнись волею моей!
И, обходя моря и земли,
Глаголом жги сердца людей!»

Паэт у разуменні Пушкіна павінен мець зоркія вочы, каб многае бачыць, чуць і слых, каб шмат чаго пачуць. Паэт павінен мець адмысловы, гарачы сэрца, каб адчукацца на ўсе правы і падзеі ў жыцці, якія хваляюць людзей. «Празднословный і лукавы язык» Пушкіна выравае, бо гэта язык, у нашым разуменні, ёсць язык халтуршчыкаў. Сапраўднае-ж слова паэта-грамадзяніна, інжынера чалавечых душ павінна запальваць ігоць у сэрцах людзей і клікаць іх наперад, на шлях прагрэсу, культуры і маральнага ўдасканалення. А таму і сам паэт павінен быць маральна чыстым.

Так разумеў Пушкін ролю паэта — трыбуна, грамадскага дзеяча сваё эпохі. Пушкінскі запавет сахоўвае сваё значэнне і сёння і ў нашы дні, і сёння ён шмат кажаў нашаму сэрцу і свядомасці.

Другая прычына адставання нашай мастацкай літаратуры ад сапатрабаваньняў часу заключаецца ў замкнёнасці і адваротнасці пісьменніка ад народа, ад жыцця. Поне нашай дзейнасці, як правіла, надзвычай абмежаванае. Які абсяг гэтай дзейнасці? Кабінет у сваёй кватэры або ў рэдакцыі таго ці іншага часопіса. Дом пісьменніка і Дом друку. Сюды можна яшчэ дадаць дом адначынку ў Карацішчавічах, дзе пісьменнікі таксама сяліліся, як малах-адзельнікі ў сваёй каморцы-кедзі.

Было-б, аднак, несправядліва сцвярджаць, што пісьменнікі мала працуюць за рабочым сталом і мала пішучы. Ды справа ў тым, які матэрыял кладуць яны ў аснову сваёй дзейнасці: жыццё, канкрэтны, узяты з непаўнаценнага назірання над людзьмі, над жыццём, глыбока вывучаны, перадуманы, перажыты, ці гэта матэрыял, запавячаны з газет або абрыўкі жыццёва матэрыялу, трапіўшага ў свядомасць пісьменніка шмат гадоў таму назад, матэрыял, які ўжо выкарыстоўваўся пад рознымі вокрамамі? Ясна, што ў выніку такога спосабу творчай працы не можа з'явіцца поўнаценны мастацкі твор. Абмежаванасць у жыццёвым матэрыяле, адсутнасць жыццёвых вобразаў, яркіх слоў, выслоніў, узятых у народа, вядзе да таго, што пісьменнікі вымушаны падмаіць іх сфэрычнымі словамі, і твор атрымаецца чужым, малакроўным, бледным. Яму не дапамагаюць разарвання строфы — нібы то новая форма вершаскладання. І вельмі часта за мерку сваё творчасці пісьменнікі бярдуць колькасць напісаных радкоў вершаў або старонак прозы, што мала гаворыць пра іх мастацкую якасць.

Над новаю формою паэм, вершаў, баек, балад паэты павінны моцна адумвацца. Рытмы жыцця нашага часу, мувука багатай і рознастайнай працы, дзе вялікую роллю выконвае тэхніка, цяжка ўкладваць у старую форму. І слава будзе таму, хто знойдзе новую. А знайсці яе здолее толькі той паэт, які ўпітае, убірае ў сябе ўсю многатранную сімфонію новага жыцця і глыбока асэнсуе яго і праясненне марксісцка-ленінскага разуменнем законаў развіцця грамадства.

Паэты часта захапляюцца арыгінальнымі рыфмамі, вычварнымі скакамі і абываюць ідэйны бок верша, яго эмест, жывы і думкавы змест верша, а яго ідэйная накіраванасць, мыслі, музыка верша, глыбокае пачуццё, адольнае выклікаць адпаведнае пачуццё ў чытача, і, нарэшце, філасофія верша.

Але які-б ні быў актуальны, свежы, сучасны матэрыял, ён яшчэ не вырашае справы напісання поўнаценнага мастацкага твора. Матэрыял гэты трэба асэнсавана, глыбока прадумаць, творча арганізаваць, знайсці ў ім тое самае асноўнае, тыповае, што і трэба зрабіць асноваю мастацкага твора — ці то будзе аповесць, раман, разгорнуты верш, ці паэма. І кожны будзінны твор — паэма, аповесць, раман — павінен выступаць над тым ці іншым сваім сімвалам. Другімі словамі, такі твор павінен выражаць поўную праўду — як, напрыклад, раман Леаніда Леанова «Русскі лес».

Праўда, не ўсё творы, што выходзіць з-пад пера паэта, патрабуюць такой уважнай папярэдняй падрыхтоўкі: бываюць моманты, калі паэт, ахоплены глыбокім пачуццём і душэўнай усхваляванасцю, можа напісаць выдатны на сіле паэтычнага майстэрства злучны верш, як, напры-

клад, лермантаўскія «Тучкі небесные, вечные странники». Верш гэты Лермантаў напісаў адным дыханнем і на высокім паэтычным узроўні. Напісаў яго напярэдадні высылкі на Каўказ, калі блізкія людзі прышлі праводзіць паэта ў далёкую дарогу. У паэзіі кожнага народа можна знайсці падобныя прыклады, калі верш або песня нібы самі выліваюцца з сэрца несяра. Папукаўшы, такі прыклад мы знойдем і ў нашай беларускай паэзіі.

Таварышы! Трэба мець на ўвазе яшчэ тры рэчы: таленавітасць, майстэрства паэта і яго адукацыя. Таленавітасць — прыроджаны дар у розных ступенях, які трэба развіваць, удасканальваць. Майстэрства і адукацыя, без чаго пісьменнік не можа быць поўнаценным літаратарам, набываюцца самім пісьменнікам. А з гэтага вынікае, што пісьменнікі кожны час і дзень павінны павышаць сваё паэтычнае майстэрства і адукацыю. Усё гэта такія простыя ісціны, што я баюся паказацца наіўным перад вамі, паўтараючы іх, але напоминыць пра іх не пашкодзіць. Не трэба забываць, таварышы, і яшчэ аднаго: сам пісьменнік у першую чаргу павінен быць у высокай ступені строім, узмысловам крытыкам у дачыненні да сваіх уласных твораў. Чым болей ён будзе самакрытычным і чым болей накладе працы на адштукуючы сваіх твораў, тым болей дасканалымі будуць яны. Прыкладам такой уважливай работы над тэкстам можа быць той-жа Пушкін; кожны чарнік яго твораў носіць на сабе салды ўпарты, кропалівай работы над творами. Шмат разоў перапісаў Леў Нікалавіч Галстай «Вайну і мір». Нават непаўтаратым, гультаяваты, як яго характарызаваў сучаснік, Іван Андрэевіч Крыловіч, многыя зацрачываў працы на шайфуючы шмат якіх сваіх нудоўных баек. Калі сам пісьменнік не ўсё заўважыць з неахотаў сваёй твора, дык ён павінен уважна паставіцца да крытыкі свайго слухача або чытача. У нас-жа часта некаторыя пісьменнікі вельмі балюча ўспрымаюць крытыку, нават робяць хворымі, калі іх пакрытыкуюць. У кароткім уступным слове не буду сцяпляцца на крытыку: аб крытыках і крытыцы болей грунтоўна скажа ў сваім дакладе таварыш Пятрусь Броўка. Я-ж абмяжуся тут кароткім зваротам да нашых літаратурных крытыкаў.

Таварышы крытыкі! Трымайце меры і захоўвайце такт у сваіх крытычных выказваннях да тых, чые творы вы разбіраеце. Крытыкуюць іх сумленна, без абразлівых выпадаў да таго ці іншага аўтара. Выкіньце на сметнік свае казілы, якія вы часамі акурваеце фізіямам мітрапаітаў ад літаратуры. Пастаўце ў катух качергі, дубыні, даўбешкі, якімі часамі вы глушыце тых, хто не мае годнасці заўвагаў Сталінскіх прэмій.

Хацелася-б сказаць некалькі слоў аб тыповым у мастацкай літаратуры. Больш проста, ясна і глыбока трэба сказаць аб тыповым, як сказаў пра гэта ў сваім праваздачным дакладзе на XIX партыйным з'ездзе Георгій Максіміліянавіч Маленкоў. Вы, таварышы, не раз ужэ чулі і чыталі гэты выказванне, але ўсё-ж хачу прывесці некалькі слоў з гэтага выказвання.

«Нашы мастакі, літаратары, работнікі мастацтва, — кажаў таварыш Маленкоў, — у сваёй творчай рабоце на стварэнню памяткаў, што тыпова не толькі тое, што найбольш часта сустракаецца, але тое, што з найбольшай паўнатай і заостранасцю выражае сутнасць данай сацыяльнай сі-

лы... Тыповасць адпавядае сутнасці данай сацыяльна-гістарычнай с'явы, а не проста з'яўляецца найбольш папулярнай, часта паўтараючыся, звычайнай. Свядомае пераўвечнае, савастанне вобраза не выклічае тыповасці, а даўней раскрывае і падкрэслівае яе».

Я не ўсё поўнасцю прывёў з выказвання таварыша Маленкова аб тыповым. Яно павінна глыбока ўвайсці ў нашу свядомасць, бо, не зразумевшы сутнасці яго, можна ўпасці ў процілеглую крайнасць — у празмернае перабольшванне і заостранне. Для ілюстрацыі тыповага я прыгадаю маленькую ясную рачулку, з якой у мяне звязваецца шмат успамінаў з далёкага дзяціства. Гэта рачулка не мела нават назвы. Па баках яе расла трава і роўнае зялёнае — матрыца, як называлі мы яе. На дні пры берагах мокла ламачка, — сукі, галіны дрэваў і ляжала густая твань. І толькі па самай сараціне бег жывы струмень жывой крынічнай вады, і пад ім на дне відеўся чысты, светлы пяскок. Вось гэты жывы струмень і быў тыповым для безыменнай рачулки, бо без яго не было-б і самой назвы «рэчка».

Таварышы! Вось тым думкі, якія хацелі выказаць у сваім уступным слове. Некаторыя з іх я хачу падкрэсліць і дапоўніць.

1. Не забывайце высокай і адказнай ролі паэта, пісьменніка перад народам.
2. Не прывязваць сабе на доўгі час да яка-небудзь аднаго месца. Не адгардавацца ад жыцця, ад народа.
3. Паэт, пісьменнік у поўнай ступені павінен быць вандрульнікам. Прыгадайце Алесіа Максімавіча Горгага, Пушкіна, Лермантава, Тургенева і таго-ж Івана Андрэевіча Крылова, які любіў сутнацца з народам на рынках, на кірмах, каб пачуць ад яго трапнае слова, востры сказ.
4. Межы нашай паэтычнай тэматыкі трэба шырока распусціць. У поўні зрок паэта, пісьменніка павінны знаходзіцца і пытанні выхавання маладота пакалення, любасць да працы — фізічнай і ўскай іншай. Нам трэба стварыць высокую паэзію працы, каб яна падымала і захапляла чалавека. Трэба, каб у поўні зрок пісьменніка знайшлі асаблівае месца пытанні міру і друбы народаў.
5. Паэты не павінны замыкацца ў адной толькі сферы паэзіі. Яны павінны быць, на прыкладу Пушкіна, Лермантава і нашых сучасных савецкіх пісьменнікаў Нікалая Тіханова і Канстанціна Сіманова, і працаікамі. Я дужа рады, што на такі шлях стаў і наш паэт Пятрусь Броўка.
6. Як запыту вока, мы павінны ахоўваць частасць нашых літаратурных савецкіх прынцыпаў. Усё нездаровае, гнілое, не павінна мець месца ў нашых часопісах. Трэба памятаць, што за гэты гніль і за неўласцівыя марксізму-ленінізму тондэнцы ў літаратуры, як за руку друга, халавоцца нашы лютыя ворагі ў капіталістычных краінах. Іх трэба быць нішчадна матунай зборай вострага слова.

Таварышы! Наш пісьменніцкі калектыв моцны, жыццездольны. Сарод нашых пісьменнікаў многа высокаталенавітых паэтаў і працаікаў. Не трэба толькі растрачваць, ахоўваць у сямлю свае таланты. І напісана пісьменнікамі і паэтамі не мала добрых, удалых твораў, але гэта не мяжа. Не буду называць іх тут — гэта зробіць дакладчык.

Трэці з'езд пісьменнікаў Савецкай Беларусі абвешчаю адкрытым. Ад усяго сэрца жадаю яму вялікай актыўнасці і вялікіх вынікаў.

Дзёнік з'езда

15 верасня, у памяшканні Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Купалы, пачаў сваю работу трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР.

З'езд адкрыў народны паэт Беларусі Якуб Колас.

З'езд адкрыў з'езда выбараўца: першы сакратар ЦК КПБ Н. С. Патоліцаў, сакратары ЦК КПБ Н. Я. Аўхімовіч, П. С. Гарбуноў, намеснік старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, народны паэт БССР Якуб Колас, прэзідэнт Акадэміі навук БССР В. Ф. Кушчавіч, інструктар аддзела навук і культуры ЦК КПСС Б. Н. Кушаўлеў, сакратар ЦК ЛКСМБ А. Н. Агасіаў, кіраўнікі дэлегацыі Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР і братніх рэспублік: Канстанцін Сіманавіч (Масква), Алег Гагчар (Украінская ССР), Красоўскае-Марука Марыяна (Літоўская ССР), Юлій Ванан (Латвійская ССР), Гулям Хамід (Узбэцкая ССР), Дамітрый Гусараў (Карака-Фінская ССР), Табарав Сабіб (Таджыкская ССР), Гусейн Мухтарав (Туркменская ССР), Фёдар Панамар (Малдаўская ССР); пісьменнікі—Александр Пракоф'еў, Сяргей Міхалкоў, Міхаіл Ісакоўскі, Пятрусь Броўка, Кандрат Крапіва, Аркадз Бушшэў, Максім Танк, Шліп Пестрак, Іван Шамякін і іншыя.

У прэзідыум запытана група гасцей з Польскай Народнай Рэспублікі, якія знаходзіцца ў Мінску ў сувязі з месяччым польска-савецкай дружбы, на чале з кіраўніком дэлегацыі прафесарам Генрыхам Яблоўскім.

На з'ездзе прысутнічаюць прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, наватары прамысловых прадпрыемстваў горада, дзеячы навукі, культуры і мастацтва.

З'езд выбірае сакратарыят, мандатную камісію і зацвярджае наступны парадак дня:

1. Доклад «Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў».
2. Савязаваны даклад рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў БССР.
3. Выбары праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР і рэвізійнай камісіі.
4. Выбары дэлегатаў на другі з'езд пісьменнікаў Савецкага Саюза.

З дакладам «Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў» выступіў старшыня праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР П. У. Броўка.

16 верасня, пасля справаздачнага даклада старшыні рэвізійнай камісіі П. С. Пестрака, пачаліся спрэчкі.

У спрэчках выступілі: А. Куляшоў, намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Польскай Народнай Рэспублікі Станіслаў Рышард Дабравольскі, І. Шамякін, О. Гагчар, С. Міхалкоў, М. Танк, В. Берда (Латвійская ССР), А. Кулакоўскі, А. Пракоф'еў, А. Якімовіч, А. Слесаранка, С. Сіпін, І. Грамовіч.

Трэцім з'ездом пісьменнікаў Савецкай Беларусі прыслалі прывітальныя тэлеграмы з пажаданнямі паспяховай работы пісьменніцкай арганізацыі Грузійскай ССР, Эстонскай ССР, Нікалаі Тіханавіч, Паўло Тычына, Вілія Лаці, Міра Ібрагімаў, Сабіб Муканаў, сувароўцы Курэскага ваянскага вучылішча, супрацоўнікі і чытачы Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна і іншыя.

З'езд прадаўжае сваю работу.

Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў

Даклад старшыні праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі П. У. Броўкі

Таварышы!

З часу другога з'езда савецкіх пісьменнікаў Беларусі прайшло пяць год. Гэта даволі вялікі час у нашым бурным і нястрыманым руху савецкага народа наперад. Мы с'яўляемся сведкамі і непаўнаценнымі ўдзельнікамі тых велічных дасягненняў, якіх дамося наш савецкі народ за гэтыя гады. Наш народ пад мудрымі кіраўніцтвам Комуністычнай партыі Савецкага Саюза яшчэ больш узняў сацыялістычную працыслаўнасць, адбудова гарады і сёлы, рабырабы вайны, на новую, вышэйшую ступень унаў сваю навуку і культуру.

Раённы Цэнтральная Камітэта Комуністычнай партыі Савецкага Саюза і

Савецкага ўрада аб крутым уздыме сельскай гаспадаркі і павялічэнні выпуску рэчаў шырокага спажывання гавораць пра штодзённую клопату партыі і ўрада аб палепшэнні жыцця савецкага народа. Таварышы! Савецкая літаратура, якая з'яўляецца літаратурай самай ідэйнай, патрыятычнай, глыбоканароднай і асноўнай сваёй задачай лічыць служэнне савецкаму народу ў яго гераічнай працы на будову Комуністычнага грамадства, жыве кожным днём думамі і марамі народа. Зразумела, што і беларускіх савецкіх пісьменнікаў хвалявалі і хваляюць штодзёныя тры велізарныя намаганні, якія робіць наш народ у сацыялістычнай працы, і тры поспехі, якія прыходзяць у выніку гэтага.

У сям'і братніх савецкіх літаратур

За дваццаць год, якія прайшлі з часу першага Усеагульнага з'езда пісьменнікаў Беларусі, савецкая літаратура выраста і стала адным з перадавых атрадаў нашай агульнай савецкай літаратуры. Творчы метад сацыялістычнага рэалізму з'яўляецца асновай стварэння высокадзейных і высокамастацкіх твораў беларускай савецкай літаратуры.

Можна смела сказаць, што за час першага Усеагульнага з'езда пісьменнікаў Беларусі савецкая літаратура дасягнула сваёй сталасці і поўнага росквіту. Калі ў першы год савецкай улады яна была ў працэсе стагнавання, дык ужо ў даваенны час яна заняла адно з вядучых месцаў у агульнасаюзнай савецкай літаратуры. Напісалі свае лепшыя творы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас. Набылі вядомасць у саюзнага чытача творы Змітрака Бядулі, Кузьмы Чорнага, Кандрата Крапівы, Міхаіла Лынькова, Эдуарда Самуйленка, Петра Глебова, Аркадзя Куляшова, Німена Панчанкі. У выніку ўз'ядання беларускага народа ў адно дзяржаўе ў літаратуру прайшлі новыя імёны: Максім Танк, Піліп Пестрык, Валодзіц Тэўлаў, Ніна Гарас, Міхаіл Машара. За пасляваенныя гады ў літаратуру прыйшла тагавягіта моладзь. Многія з іх з'яўляюцца ўжо сталымі пісьменнікамі і вядомы шырокам саюзнаму чытачу, а таксама і па-за межамі нашай краіны.

За гады Савецкай улады і, асабліва, пасля першага Усеагульнага з'езда пісьменнікаў велікі мёртва зрабілі рускія таварышамі, паэтамі, празаікамі і кваліфікаванымі пераказчыкамі ў справе пераказу твораў беларускай савецкай літаратуры. Імёны Янкі Купала, Якуба Коласа, Кандрата Крапівы, Кузьмы Чорнага, Змітрака Бядулі, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Петра Глебова, Німена Панчанкі, Эдуарда Самуйленка, Івана Шамякіна, Янкі Брыля і іншых дзякуючы пераказам іх твораў на рускую мову сталі ў свой час добра вядомы агульнасаюзнаму чытачу.

Кожны з нас з вялікай радасцю сустракае выхад сваёй кніжкі на рускую мову. Пераклад на рускую мову адкрывае дарожку творам да сэрцаў усіх народаў братніх рэспублікаў, а за апошнія гады і да шматлікіх краінаў даштаўнага чытача краіны і вонкай дэмакратыі.

Мудра нацыянальная палітыка Комуністычнай партыі прыняла нас да таго, што дасягненні ўсёх братніх літаратур сталі вядомы ўсім народам Савецкага Саюза. Мы радуемся, што кнігі беларускіх пісьменнікаў выйшлі амаль на ўсіх мовах народаў нашай Радзімы, што на кітайскай, нямецкай, польскай, чэшскай, румынскай, венгерскай мовах выданыя лепшыя творы беларускай літаратуры.

Беларускія пісьменнікі ўзаагавалі сваю творчасць, бесперастанна прапуючы над пераказамі рускай класічнай і сучаснай літаратуры, а таксама над пераказамі твораў пісьменнікаў братніх народаў Савецкага Саюза.

Дадатным у росце беларускай савецкай літаратуры за пяць год, якія прайшлі паміж двума з'ездамі, з'яўляецца тое, што многія паэты і празаікі, драматургі і крытыкі значна павялічылі свой ідэйна-палітычны ўзровень, сталі больш напартыйнаму стаўленню да стварэння саміх твораў, так і да ўсёй літаратурнага жыцця. Многія пісьменнікі ўсвядомілі, што толькі апалядзіўшы вучэннем Маркса-Энгельса — Леніна — Сталіна, можна па-сапраўднаму ствараць творы, у якіх правільна будзе паказана жыццё ва ўсёй яго шматграннасці.

Творы аб калгаснай вёсцы

Што, наогул, створана беларускімі савецкімі пісьменнікамі на калгасную тэму за апошнія пяць год? З буйнейшых твораў — раманы «Святло над Лінкам» М. Паслядзючы, «У добры час» І. Шамякіна, «Шырокія гарызонты» А. Стаховіча і апавесці «У Забалотці дзее» Я. Брыля. Адным з лепшых твораў, у якіх паказана жыццё ў гераічнай працы людзей, што амагавылі за будову моцнай, заможнай, культурнай калгаснай гаспадаркі, з'яўляецца раман Макара Паслядзючы «Святло над Лінкам». У гэтым творы яшчэ многа недахопаў, якія патрабуюць свайго выпраўлення. У ім недастаткова

ніком новага, комуністычнага грамадства. Гістарычныя раманісты партыі па італьянскі літаратуры і мастацтва вызначалі невялікія шляхі развіцця савецкай літаратуры. Раённы партыі ўзброілі нас на барацьбу з усімі шkodнымі адхіленнямі і праямамі — з фармалізмам, кампаніялізмам, апалітычнасцю і бездзейнасцю.

У дакладзе Г. М. Маленкова на XIX з'ездзе КПСС глыбока і выразна паставлены задачы далейшага развіцця савецкай літаратуры. Раённыя XIX з'езд партыі паставілі савецкай літаратуры паставілі баявую праграму — даваць чытачу творы, вартыя гераічных подзвігаў нашага народа, раўнацэнныя супраць усіх іх скажэнняў рэалізму.

Народ чакае ад нас добрых твораў, такіх, якія-б прадэманстравалі жыццё і дапамагалі-б яму будаваць гэтае жыццё, і мы, савецкія пісьменнікі, павінны заўсёды памятаць аб гэтым. Народ не хоча чытаць твораў, у якіх няправільна, толькі ў ружовых ці ў чорных фарбах паказваецца рэалізм. Іншым ужо ўсім вядома шкода так званай «творчы бескарыснасці», якая адмаўляла наогул каэфіцыенты ў жыцці нашай краіны і прызнавала толькі барацьбу паміж добрым і лешым.

Апошнія выступленні Памеранцава, Ліфшца, Абрамава са старонак часопіса «Новы свет» прымушаюць нас насперажыцца і асабліва ўзняць партыйным пільнасцю супраць шkodных іраў у літаратуры. Над фальшывым сцягам «шчырасці» ў літаратуры яны імкнуліся накіраваць увагу літаратуры толькі на адмоўнае, морнае ў нашым жыцці. Яны імкнуліся разбіць, знішчыць тры дасягненні, якія савецкая літаратура мае за гады свайго існавання.

За апошнія гады ў савецкай літаратуры з'явіўся рад антымастацкіх твораў, якія скажэнні наш рэалізм. Гэта «Калі мы прыгожы» Ф. Панферова, «Наследствы прыняц» А. Марынгоса, «Госці» І. Зорына, «Губель Намісеева» Н. Віргы, «Дзясця» І. Гардзюка.

Таварышам савецкаму народу патрэбны не такія творы, як гэтыя, дзе імат фальшывы, дзе апамятаецца ўсё і знішчаецца годнасць савецкага чалавека, дзе наўмысна не паказана тое вялікае, чаго дасягнула ў сваім развіцці наша сацыялістычнае грамадства.

Народ чакае ад нас такіх твораў, дзе-б ён бачыў сапраўднае жыццё, твораў, якія паказвалі-б тыповыя ў нашай рэалісці, людзей-гераў, стваральнікаў новага жыцця.

На вялікі жал, мы, беларускія пісьменнікі, не можам яшчэ паказаць, што мы зрабілі многа ў гэтым кірунку. У нас яшчэ мала кніг, якія-б глыбока, па-майстэрску паказвалі сённяшняму рэалізму, так, як гэтага патрабуе ад нас партыя, так, як гэтага чакае наш народ.

У раённых XXI з'ездзе КПБ звярталася ўвага пісьменніцкай арганізацыі Савецкай Беларусі на тое, што мы слаба працуем у раёне жанраў, асабліва ў драматургіі, гавораць аб тым, што нам мала напісана для дзяцей. Мы ведаем, з якімі антыўважым уаўсен наш народ за выкананне гістарычных рашэнняў партыі на ўздыме сельскай гаспадаркі. Трынаццаць спецыялістаў і партыйных работнікаў паехалі ў вёску, каб сваёй працай дапамагчы ўзняць сельскую гаспадарку на вышэйшы ўзровень. Колькі новых і складаных машын накіравалі прадпрыемствы гарадоў у МТС рэспублікі, каб поўнасцю забяспечыць механізацыю прадзям'яў работ, колькі ўвагі аддзеліца нашым матэрыялам і ўгнаенню! З поля зрок Усе КПБ ні на адзін дзень не сыходзіць вырашэнне такога важнага пытання ў нашай рэспубліцы, які ўздым жыццявадаўці.

Мне могуць сказаць, чаму-ж герой М. Паслядзючы не займаў шырокай папулярнасці ў савецкага чытача, такой папулярнасці, як героі лешых твораў савецкай літаратуры. Я згодзен, што вобраз Дзяміда Сыча пакуць што не выйшаў на шырокую саюзную дарогу, ён не амагавыў такога прызнання, як вобраз Тутарынава з рамана «Кавалер Валадары Звядзі» Вабавіцкага ці Вортнікава са «Жыцця» Нікалаевай, ды і ў Беларусі ён не мае пакуць што яшчэ таго прызнання, якога хацелася-б. У чым-жа справа? А, відавочна, у тым, што аўтар яшчэ недастаткова памайстэрску вынісаў гэты вобраз. Правільна вызначыўшы шлях яго, ён удаля напісаў асобныя сцэны, але ў рамане німала і такіх месцаў, дзе вобраз героя глыбока і прычыны звычайнага перага паказу.

Найменш удаля вобразы жанчыны ў рамане. Галоўны аграном Марына Міхайлаўна даволі цікава паказваецца ў першай частцы рамана і вельмі блізка ў другой. Яшчэ менш раскрыты характар галоўнага інжынера МТС Леаніды Патруны. Калі праўнаеш Марыну Міхайлаўну з Леанідзі Патрунай, дык з цяжкасцю знаходзіш тое, што адраінае аду ад другой.

Трэба зазначыць, што ў творы бескарыснасці пэўным чынам зрабіла ўплыў на аўтара пры стварэнні вобраза старшын калгаса «Малк» Зялёна. На працягу другой часткі рамана змагавецца «добра» старшыня з «лешым» і толькі ў канцы, і то не зусім выразна, паказваецца, што Зялёна не вядзе масы, а цягнуцца ў хваце. Такого вобраза ў кнізе малго і не было.

Прыблізна аб тым-жа часе жыцця калгаснай вёскі, што паказаны ў «Святле над Лінкам», напісаны і раман Івана Шамякіна «У добры час». Гэты раман, як і раман М. Паслядзючы, выклікаў шматлікія вогулі нашых чытачоў і крытыкі. Ён цікавы тым, што ў ім аўтар ўдалося стварыць цікавыя вобразы савецкіх комуністаў, большасць якіх вынісана праўдзінна, рэалістычна. Аўтар умеа малва будзі калгаснай вёскі, набыла паказвае кіруючую і выхавальную ролю сельскай партыйнай арганізацыі, з захваленнем бачыць перспектыву росквіту калгаснай гаспадаркі.

Мне здаецца, што лепш за ўсё І. Шамякіну ўдалося стварыць вобраз кіраўніка сельскай партарганізацыі — Ігната Андрэевіча Ладзіна. Ладзіна — сельскі інтэлігент, урач. Але ён не замыкае на ўзвыс кола свайго прафесіі, а ўвесь час імкнецца быць у гуртах жыхароў і кіраваць жыццём, што з'яўляецца праўдзінным і рэальным. Ён кіраўнік і дарожчы мас, адартыт яго ў масельніцкае вялікі. Ён знаходзіць час, каб, добраўмыслена выканавшы свае абавязкі, кіраваць складанай працай сельскай партарганізацыі.

Шкада толькі, што І. Шамякін паказаў Ладзіна некалькі аднабокова. Калі даволі добра аб ім сказана, як аб сакратара сельскай партарганізацыі, дык усё-ж недастаткова, а часамі і бледна, гаворацца аб ім, як аб урачы.

У вобразе дэмабілізаванага воіна, старшыні калгаса Максіма Лескаўца пісьменнік хацеў паказаць жыццёвую, супярэчлівую натуру. Сапраўды, у гэтым вобразе многа жыццявага, але многа і надуманага. Чакусьці Максім Лескавец, які бясхоча папабарыцца, мітусіцца і не падарываецца ваяцка партыйнай дысцыпліне, неак раітам становіцца на шлях выпраўлення. Гэта не мае дастатковай мастацкай абрунтаванасці.

Цікава, з любоўю вынісаны аўтарам вобраз бригадара Мамы, вобраз старшын калгаса Васіля Лазавенкі. Мы бачым у ім настойнага, удумлага чалавека, які ўвесь час імкнецца павышыць свае веды. Ён заўсёды шукае новае і смела глядзіць у аўтаршын дзень. Але тут пісьменнік перабрае меру — занадта ўсё гляда ідзе ў Лазавенкі. Амаль нідзе ён не памыляецца.

Раман уважліва прыняты чытачамі і з'яўляецца пэўнай удачай аўтара. Але, калі-б усе героі аўтара былі такімі-ж, як і ў жыцці, глыбокімі, шматграннымі, твор меў-б большы поспех. І над вобразам Лескаўца і над адмоўным вобразам Шаройкі аўтара варты было-б яшчэ напрацаваць.

Актыўна працаваў паміж двума з'ездамі Янка Брыль. Можна смела сказаць, што за пяць год, якія прайшлі пасля другога з'езда, ён стаў пісьменнікам, творы якога набылі не толькі шырокі беларускі, а і ўсеагульны чытач. Асабліва ўдалося яму апавесць «У Забалотці дзее», адзначаная вышэйшай унагародай — Сталінскай прэміяй.

Аповесць «У Забалотці дзее» прысвечана вельмі важным пытанню нашага жыцця — калектывізацыі заходніх абласцей Савецкай Беларусі. У гэтым творы пісьменнік здолеў яскрава паказаць вельзарнае імкненне вызваленнага сялянства да калектывізацыі працы. Ён праўдзінна адлюстраввае цяжкае, боіспраўнае становішча вёскаў, бедныя пад уплывам іспадчунны і тое, які дзякуючы савецкай уладзе раней прыгнечанае сялянства становіцца поўнапраўным гаспадаром свайго жыцця.

Я. Брыль удаля адлюстраву ў сваёй апавесці барацьбу новага са старым і перамогу новага ў заходнебеларускай вёсцы. Найбольш удаля вобразам апавесці Я. Брыля «У Забалотці дзее» з'яўляецца вобраз старшын калгаса — комуніста Васіля Сурмака. Гэта — крыштальна чысты чалавек, сапраўдны ваяка мас. Ён камуніст, ініцыятыўны і неспырымлімы да ворагаў гаспадар, які хвае дзюна за кожную народную капейку, за кожнае зерне і ўпоўна вядзе калгас на шляху россту. Цяпа і ўсеабова паказуў Брыль вясковата актыўна Ігната. Добра намаляваны і вобраз сельскай настаўніцы Лены Шаройкі.

Як дадатнае ў гэтай апавесці трэба адзначыць і тое, што аўтар здолеў паказаць у ёй дружбу беларускага і польскага сялянства. Я. Брыль арыгінальным, удумлівым мастаком. Ён умеа вострым вокам адбараць з жыцця самае характэрнае і важнае і імяноўна, але самымі трапнымі словамі перадаць гэта ў творы. Усё дэяніе апавесці раэртываецца дынамічна і пераканальна. Чытач бачыць, як у Заходнюю Беларусь пераможна прыходзіць калгасны лад. І калі апавесць «У Забалотці дзее» была сустрачана чытачом з вялікай цікавасцю, таксама, як і рад іншых апавяданняў з'яўляюцца аўтара, дык апошняе рэч Я. Брыля «На Быстрыцы» ўспрымаецца і заахавана наша чытача. Крытыка, якая была на старонках друку, у асноўным правільная. «На Быстрыцы» — ядуча пісьменніка. Рэч блантаня і шмат у чым невыразная на сваёй ідэйнай накіраванасці. Яна і з мастацкага боку, як вельжыць, кампазіцыйна непавдавалася. У гэтым творы ёсць мясціны, напісаныя руком сапраўднага мастака, і памайстэрску вынісаны дэталі, хораша паказаны, як нараджаецца каханне паміж Анатэлем Кліменкам і Людзі Нагорнай, набыта ўспамінаецца партызанскае жыццё, добры вобраз старага Антона. І ў гэтай рэчы Я. Брыль выявіў сабе, як добры з'яўдзі нашай прыроды — можна па-сапраўднаму набыць душоўныя куткі, якія анісьве аўтар. Але, на вялікі жал, там, дзе справа дэяіцца людзей, рэч не выйшла. Герой не дэяіцца, а ўсё разважае на роніях тамы: аб гаспадарцы, навуцы, літаратуры і мастацтве. І разважаюць, трэба сказаць, аднабока і часта няправільна. Калі ў апавесці «У Забалотці дзее» бачыць, як людзі, змаганьчы з адмоўным, атрымліваюць перамогу, і гэтым шыра радуюцца, дык у творы «На Быстрыцы» сустракаем у людзям, якіх пераважна ўсё асуджаюць. Калі ўдмаца — аўтар хацеў у сваёй рэчы выкрыць тры недахопы, які ў нас яшчэ ёсць. У гэтым пафасе апавесці «На Быстрыцы» Я. Брыль. Саю няма, аўтар мае поўнае права вуснамі сваёй героі выкрыць тое адмоўнае, што лешаежае на наш рух наперад. Але трэба-ж паказаць і тое добрае, станоўчае, што перамагло ў нашым жыцці, а не станавіцца выхаваннем і позу выкрывальніка. Памылка пісьменніка ў тым, што яго героі не бачыць вакол добрага прыкладу, а выказваюць толькі свае крыўды.

«Я не выдумваю, я сам у горадзе быў, сам не адзін раз чуў: «Ды што ўжо чацэ — гэта-ж калгаснік...». Што-ж гэта? Святло слова, карміцель, а яны яго — у кут!»

Дарчы, пра каго гэта «яны» гавораць героі Я. Брыля? Імкненне паказаць усё адмоўнае заахавала ад Брыля сапраўднае жыццё. Хоа можна згадацца з тым, як выказваецца яго героі:

«...Зорава думаць пра гэта імёна тут, у нас, дзе народ надына пачаў калгаснарыцца, дзе некаторыя ніяк яшчэ не могуць паверыць у тое, што яны — гаспадары свайго жыцця...»

Вось ужо сапраўды няправільна. Дзе, у какой глуміцмані пісьменнік знайшоў такіх адсталях людзей?

Вось гэты няправільны паказ і прыводзіць да таго, што ў няправільным святле малюцца жыццё калгаснай вёскі заходніх абласцей рэспублікі.

«...Калгас цешер — убудованы калгас — гэта-ж той самы завод. Патянацца такіх заводов хлеба ў нашым толькі раёне. А працаваць на такім заводзе, мне здаецца, не лажыч, чым на тым, дзе робіцца машыны. Бо тут табе — асабліва ў нас, у заходніх абласцях — ні дырэктар-інжынера, ні начальніка цеха з вышэйшай асветай, ні той свядомасці, як у рабочага класа, ні тых традыцый. Патянацца старшын калгасуў, патянацца намеснікам, над сотню чалавек бухгалтараў, бригадараў — і большасць з іх тое, што называецца гучнай фразою — практыкі. Асветы ў яго аднаведнай няма. А практыка? Дзе ён тут гэтай практыкі набыўся — на сваёй учарашняй палосці? Так на сумленнасці іхняй і едзем. Ды і сумленнасці хапае не ўсюды: там п'яніца сядзіць, там алодзей, там панок...»

Вельмі ўжо неспрыяльным карціну паказвае аўтар вуснамі сакратара райкома Петра Сямёнавіча. А да таго-ж і ўсім няправільна. Як можа гаварыць так сакратар райкома ў той час, калі партыя аддае столькі ўвагі развіццю сельскай гаспадаркі, калі кожнаму відаць, і Я. Брыль, вядома, колькі спецыялістаў паехала на працу ў калгаснае селу?

Надугуляючы разгляд твора Я. Брыля «На Быстрыцы», хаду сказаць: відаць, гэтыя выдучы аўтара атрымалася а тао прычыны, што ён не зразумеў, што паказ адмоўнага, які бясхочава неабходна, ніколі не павінен засланяць вялікага, дадатнага і сапраўдны тыповага ў нашым жыцці.

Я ўпоўна, што Я. Брыль, як сапраўдны майстар, які паказаў сабе зольным адлюстраванню наша сучаснае жыццё да ўсёй яго велічы і шматграннасці, здолеў па-сапраўднаму ацаніць усю крыўду ў яго адрае і адказаць на яе працай —

пераробкай апавесці «На Быстрыцы» ў сапраўдны, жыццёвым святле і стварэннем новых высокамастацкіх, рэалістычных твораў.

Аб нашым калгасным жыцці напісаў за гэты час новы раман «Шырокія гарызонты» Алес Стаховіч. Гэты раман з'яўляецца прадзігам рамана «На мірным небае», які ў свой час быў даволі спрыяльным на рускай і польскай мовах. На жал, новы раман «Шырокія гарызонты» не з'явіўся крокам наперад у творчасці аўтара. Ён сурова крытыкаваўся і ў пісьменніцкай арганізацыі і ў друку за бескарыснасць, за ідэялінасць у паказе пасляваеннага калгаснага жыцця, за неглыбокае асабнаванне новых паццей і з'яў ў вёсцы.

Крытыка ў адрае А. Стаховіча была даволі сурова. Была яна і са старонак Цэнтральнага органа нашага друку, газет «Правда». А. Стаховіч, на вялікі жал, не ўлічыў ці па-сапраўднаму не зразумеў усеа глыбіні крытыкі ў свой адрае і раман як належыць не выправіў. Так і з'явіўся ён у новым выданні.

Выйшла яшчэ некалькі апавесцей на калгасную тэму. Прыхільна сустрача чытачом апавесць Алены Васілені «Шляхі-дарогі». Дырацоўвае пасля рады крытыкі сваю апавесць «Будзцеце здаровы» Уладзімір Шахавец.

Вось усе з буйных рэчаў, што створаны нашымі празаікамі на калгасную тэму за апошнія пяць год. Я не скількі прыбідзіцца. Тры-чытыры раманы на калгасную тэму за гэты час было-б няма, калі-б яны ўсеабова адлюстравалі наша жыццё... А сапраўды, нават і лепшым з іх, як «Святло над Лінкам», «У добры час», «У Забалотці дзее», яшчэ паказваюць толькі пасляваеннае становішча калгаснага жыцця, ды і то імат што хацелася-б пабачыць у гэтых раманах паказаным больш шырока і поўнапраўна. А воль празаічных твораў, прысвечаных апошнім годам калгаснага будаўніцтва, зусім няма.

Паставоны верасёўскага, лютаўска-сакавіцкага і чэрвеньскага Пленумаў ЦК КПСР абавязваюць нас больш актыўна працаваць над стварэннем буйных твораў аб тым, як сёння жыве і працуе калгасная вёска.

Што-ж зроблена на гэтую важнейшую тэму нашымі паэтамі? Зноў пачынаю з буйных рэчаў. Іх не так многа: паэмы «Світанскія сады» і «Аповесць пра залатое дню» Алесі Зарыцкага, паэма «Светач» і вялікі цыкл вершаў «Лісты з Дуброўкі» Антона Явелевіча.

Калі мець на ўвазе, што беларуская літаратурная арганізацыя багата на паэтаў, дык нават агульны лік твораў на гэтую тэму малы.

«Світанскія сады» — паэма, напісаная Алесем Зарыцкім ужо даўно. У ёй ёсць агульны настрой аднаўлення, які мясцінамі захавана чытача. Ёсць героі, часамі наделеныя хваляючымі, чалавечымі рысамі. Але выразных характэрных вобразаў героі ўсё-ж няма. Сама паэтычная уганяна паэмы даволі празаічная.

Трэба сказаць, што шляхам настойнай, упартай працы А. Зарыцкі ў новай сваёй паэме «Аповесць пра залатое дню» дамося значна большых поспехаў.

«Аповесць пра залатое дню» — бясспрэчнае дасягненне ў творчасці Зарыцкага і пэўны адбытак для беларускай савецкай паэзіі. Але дазваляе разабрацца, што ў ёй добрага і чаго яшчэ ў ёй нехапае, каб стаць па-сапраўднаму поўнакрыўным паэтычным творам.

Негэта сказаць, што сюжэт паэмы выключна новы. Нам ужо вядомы такія творы, дзе да стараго, буйнага спецыяліста прыстацоўваюцца прайдзены і, выкарыстоўваючы яго імя, робяць свае брудныя справы. І ў «Аповесці пра залатое дню» падобны сюжэт. Ацумурыўшы вядомага прафесара-машынабудуўніка Крушына, хітра, спрытны прайдзены Шпунт наладжвае свой добрабыт і гандыць вынаходніцтва сумленнага навуковага працаўніка Якуба Шаціна.

Вобраз гэтага прайдзенага, неадучаюнага і глыка Шпунта ажрас найбольш ярка вынісаны ў паэме. А. Зарыцкі раскрыў яго перад чытачом тонка і ўмеа, ва ўсёй яго адпаведнасці.

І калі вобраз Шпунта — адмоўнага героя паэмы — аўтару ўдаўся, дык трэба сказаць, што вобраз станоўчы — Якуба Шаціна вынісаў даволі бледным і неакрэсленым. Якуб Шаціна паказаны як чалавек бязвольны, малініцыйны. Наводзіць, што Шпунту ўдаецца так лёгка абнесці яго. Прафесар Крушына наўмы і недалёкі. Проста не верыцца, што ў наш час могуць быць такіх вучоных. Надта ўжо ён нагадвае стараго спецыяліста першых год савецкай улады, які не разабраўся яшчэ сягоння ў тым, што яго абкружае. Дарчы, і абставіны ў гэтым званай навуковай установе, якую анісьве Зарыцкі, крыху дзіўны. У ёй не адчуваецца ні кіраўніцтва партыйнай арганізацыі, ні пільнасці грамадзесці.

Сутнасць паэмы «Аповесць пра залатое дню» А. Зарыцкага ў тым, што ён умеа выкрывае прыстававіна і прайдзенага Шпунта і заклікае грамадства быць пільным ў адноснах да такіх ацманяў.

Набыла зроблены і лірычныя сапэў, дзе паказана вялікая работа на асучы багал. Даўна толькі, чаму галоўны героі апавесці прайдзены Шпунт амагавецца бяскарысным?

Калі Жалезнаводку, мне казали, Пасля турбот адпачывае ён. Яго ў курортным парку сустракалі, Там, дзе Есенау велічыні відаць.

Мне здаецца, што такі канец Шпунта нерэальны. Пасля ўсёх махінацый аўтар адпускае прайдзенага на пошугі новых авантур.

А. Зарыцкі ўнёс рад направак у сваю паэму, які ўзнімаюць яе якасць. Але варты было-б напрацаваць яшчэ, каб і дадатнае героі паэмы сталі больш удакладненымі.

Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў

Даклад старшыні праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі П. У. Броўкі

(Прага).

на слабейшы за вобраз Пятляванага. У яго шмат дэкарацыйнасці, у той час, як Пятлявану нават кожнаю дробнаю рысаю жыць.

Добрага творчата паспеху дамогся і драматург Андрэй Макаёнак. Ён здолеў напісаць твор, прысвечаны вострым пытанням сённяшняга жыцця калгаснай вёскі. Ярка вылісаны асноўныя сатырычныя вобразы п'есы.

Апрача п'ес К. Крапівы і А. Макаёнка,

тэма калгаснага жыцця ўзята і ў п'есе Кастуся Губаровіча «Простая даўчына», якая кармасацца добрым пессімам у нашага глядача.

У літаратуру яшчэ не прыйшоў сапраўдны герой калгаснага сьлёза. Мы ня блага паказваем часамі старшынне калгасаў, а дзе-ж па-сапраўдному вылісаны вобраз сельскага механізатара — трактарыста, камбайнёра, дзе вобраз Героя Соцыялістычнай Працы — даяры, жывёлавода, ільнявода і г. д.?

нацыяналістаў, паслоў так званай сялянска-рабочніцкай грамады і ўсіх тых, хто імкнуўся выслужыцца перад акупантамі і спыніць народны рух за вываленне. Пестрак праўдыва, пераканальна малое магучы выбух рэвалюцыйных сіл народа, тую настрывную бурліваю пыль, якую нішто спыніць не можа.

Недахоп твора — у поўнай рыхласці яго кампазіцыі.

Рамал-эпалед П. Пестрака — асін з лешых твораў нашай прозы за апошнія гады, сапраўдны дабытак усёй беларускай савецкай літаратуры.

Раман Міхаса Лынькова «Векпомныя дні», які выйшаў асобным выданнем, завываў шырокае прызнанне нашага чытача. Было намала і антыкулаў, якія адэняваць рамана, як дадатную з'яву ў нашай літаратуры. І сапраўды, гэта — адзін з тых твораў, у якіх найбольш поўна адлюстравана гераічная партызанская барадба беларускага народа супраць гітлераўскіх акупантаў. Першая кніга рамана ахоплівае ранні этап усенароднай барадбы. І хоць невялікі час паказваецца ў кнізе — апісанне пазднейшага вясення 1942 года, — яна дзе глыбокае ўвядзенне аб магучасці народнага змагання. У раманае дадзена шырокае адлюстраванне паздзей.

«Брэсцкая крэпасць», пастаўленая Тэатрам імя Ленінскага камсамола Беларусі, ідзе з поспехам. П'еса адлюстраввае выключны гераізм нашых воінаў у першыя дні Айчынай вайны.

«Шчасце пазта» — аб жыцці народнага песняра Янкі Купалы. Драматургу ня

лёгка было адлюстравць надзвычайна складаны паздзей надзвычайна мінулага, якія акружалі пазта, але ён у асноўным справіўся з задачай вобраза любмага народнага пазта. Праўда, п'еса яшчэ патрабуе некалькі дорабкі, над чым цяпер драматург і праду.

Кнігі для дзяцей і юнацтва

Хочацца асобна спыніцца на тым, што мы зрабілі для нашага юнацтва і асабліва для дзіцячата чытача. Калі ў поўнай меры самакрытычна падыйці, дык трэба сказаць, што справа ў нас тут вельмі няважна таму, што мы як належыць не класіфікавалі аб расце радю нашых дзіцячых пісьменнікаў. На-ранейшым іх паздзя стабільнымі лік (Маўр, Якімовіч, Міронаў, Агнянец). Большасць пісьменнікаў піша выпадак для дзяцей і юнацтва.

час і гаварылася аўтару. Гэта пра паэму. А ў кніжцы «Дзень піонерскага кастра» апрача паэмы змешчаны і вершы, многія з якіх па-сапраўдному паэтычны і глыбока гавораць дзецям аб нашым жыцці.

Цікавая па зместу паэма «На сустрэчу жыцця» Міхаса Калачынскага — таксама аб прыгодах хлопчыка ў дні Айчынай вайны. Але і яе недахопам а'ўляецца расцягнутасць, а таксама тое, што мяцянёная мова знадта складаная для маленькага чытача.

Брыку лепш з вершамі. Тут сустракаюцца ўдалыя вершы, у якіх паказваецца жыццё калгаса, усхваляецца праца рабочых, славіцца пачасная праца будаўнікоў, пранікнёна гавораць аб барадбе за мір. Кніжкі вершаў І. Шупко, А. Вялюгіна і А. Міхайлава добра гавораць аб гэтым.

І яе магу пералічыць усе вершы, напісаныя для дзяцей. Тут можна было-б прыгадаць і асобныя ўдалыя вершы А. Астрэйкі і А. Бялёвіча, А. Астапенкі і П. Шыходзькі. Варта ўспомніць цудоўныя пераробкі з народнага «Сярод лясцоў над-нёманскіх» М. Танка, вершы В. Сурскай і іншых.

Наблага чытаецца пасля перапрацоўкі аповесці аб школьным жыцці Міколы Гамолькі «Дзень добры, школа!».

Але ўсёго гэтага яўна недастаткова. І калі глянуць на ўсё, што зроблена намі ва ўсіх жанрах для дзяцей і юнацтва, дык карціна будзе вельмі невыспраўдана.

Дзе-ж у нас кнігі аб школе і школьніках, аб піонерскім і камсамольскім жыцці, аб выхаванні ў нашых дзяцей любові да працы, які-б па-сапраўдному былі любімымі нашым юным чытачом? Дзе тэмы кнігі, якія набліжаны-б да свайму значэнню і папулярнасці да кніг Гайдара, Катаева і іншых, любімых нашымі дзецьмі? Дзе такія кнігі, які-б былі папулярныя так, як ранейшыя кнігі Я. Маўра? Хачелася-б, каб часцей з'яўляліся кнігі, накіраваныя на дзяцей і юнацтва, дык кніжкі «Міколы-паравоза» М. Лынькова.

Варта адзначыць, як дадатна, што некаторыя таварышы пачалі працаваць над навукова-дапаможнымі рэчамі для нашага юнага чытача. Так Я. Маўр друкуе аповесць «Фатамабыль прафесара Цылакоўскага», М. Гамолька надрукаваў аповесць «За вялікую трасу».

Сяня асабліва востра стаіць пытанне аб выхаванні высокіх маральных якасцей у маладого чалавека. А дзе творы, прысвечаныя гэтаму важнейшаму пытанню?

У нас ёсць прыклады, якія паказваюць, што мы пры жаданні можам ствараць добрыя рэчы. Прыгадаем выключна ўдалую вялікую работу Янкі Маўра над кнігай дзяцей — удзельніцаў Вялікай Айчынай вайны «Ніколі не забудзем», якая шырока вядома і ў нас і ў перакладзе на рускую мову, аповесць Аляксандра Міронава «Далёка на поўначы», якая цікава раскрылае перад нашым юным чытачом нязнаёмы ім жыццё.

А калі глянуць, што зроблена намі ў галіне драматургіі і кінодраматургіі для дзяцей, дык зусім сумна. Няма ніводнай больш-менш добрай аднаактовай п'есы для дзяцей. А тым, што на экраны выйшла такая карціна, як «Дзеці партызанаў», мы таксама пахваліцца не можам. Яна зроблена без нашага ўдзелу.

Няма ў нас кніг, якія выхвалялі-б у нашага дзіцяці любові да роднага краю. І часта мы тое, што пачынаем, не даводзім да канца. Колькі год назад вялася гутарка аб напісанні на прыкладу «Ніколі не забудзем» кнігі аб летніх падарожжах нашых школьнікаў. Так на гаворцы справа і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Што-ж зроблена нашымі дзіцячымі пісьменнікамі за час паміж другім і трэцім з'ездамі пісьменнікаў Савецкай Беларусі? Аповесць «Гаворыць Масква» А. Якімовіча, кніга «Часнае піонерскае» А. Міронава, у якой сабраны дзесяць аповесцей і невялікіх апавесцей «З'яно аднажыцкі». Трэба сказаць, што гэта добрая кніжка, якая ставіць сваёй мэтай выхаванне найлепшых чалавечых якасцей ў нашых дзяцей. Тут і выхаванне волі, і неабходнасць выхавання дысцыпліны, і любові да працы, і пачынаюць дзіцяці.

Азапаванні Т. Хадкевіча са зборніка «Завані дзень» карысна тым, што ў іх калгасная праца падаецца як высакародная справа.

Гэтым-жа вызначаюцца і некаторыя апавяданні А. Чарнышэвіча з зборніка «Зорні дзюж».

Розныя бакі дзіцячых інтарэсаў закранаюць у сваіх кніжках для дзяцей І. Шамакіна і У. Краўчанка. У апошні час з'явіліся цікавыя апавесці «Вельмі камень» А. Шанкова, «Таямнічы надліс» В. Зуба і «Абрацімы» Ю. Багушэвіча.

Добрую кніжку для маленькіх «Ліпка і клёнік» напісаў Я. Врыль.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

Цікавая паэма «Алчынчы школа». Яна захапляе дзіця сваім цікавым сюжэтам, прыгодым у часе вайны маленькай гераіні Алчынкі. Кастуся Кірэнка трэба ўлічыць спецыфіку твораў для дзяцей і дамагчыся, каб сюжэт гэтай паэмы быў больш асэнсаваным, скараціць паэму як належыць, бо яна ўсё-ж многаслоўная.

«Песня пра піонерскі сцяг» Эды Агнянец — паэма пра самааданні ўчынак піонёраў у час нямецка-фашыскай акупацыі. Заместы літаратурным адчуваюцца ў гэтай рэчы і сапраўды энжыноўныя вартасці. Шкада, што яны не выкінулі і не вырашаны, хоць пра гэта ў свой час і гаварылася аўтару.

Неблагія апавяданні для дзяцей напісалі І. Грамовіч, П. Кавалёў, М. Лупскаго, А. Авецкіна і іншыя.

І калі з прасілічымі творами для дзяцей у нас, як бачыць, не вельмі густа, дык з паэтычнымі лічым гора. Тое, што напісана з буйных рэчаў для дзяцей, — усё пра партызанскае мінулае, пра дні вайны: і «Песня пра піонерскі сцяг» Э. Агнянец, і «Алчынчы школа» К. Мірэнкі, і «На сустрэчу жыцця» М. Калачынскага, і «Нам сцяг» А. Зарыцкага, а пра сучаснае амаль нічога няма.

У даўгу перад чытачом

Чалавек працы павінен быць асноўным героем нашых кніг. Чалавек працы стварыў тых гігантаў прамысловасці ў Мінску і ў рэспубліцы, якімі мы штодзённа захаляемся. У савецкай літаратуры няма ніякіх задач, як адлюстраванне наша гераічнае жыццё і дапамагчы яго ўсё больш паспяховаму руху наперад. Нельга сказаць, каб пісьменнікі Савецкай Беларусі не ўсёядомлі гэтай задачы. Яны імкнуцца адлюстраванне жыцця рабочага класа ў сваіх творах, але бурдзя за гэтую справу яшчэ даволі нямае і, галоўнае, відаць, бдзастакова вывучэння жыцця. Восі і выходзіць, што творы пра жыццё рабочага класа ў нас мала, ды і тым не на такім узроўні, якога чакае ад нас народ.

Кандрат Крапіва мае вядлі вонят драматургічнай работы. Ён з'ўляецца адным з тых, хто пракадаў і пракадае дарогу беларускай драматургіі. Мы знаем яго п'есы, які ў поўным сэнсе сталі нашай класікай, які дзесяткі гадоў жывуць у нас. На жаль, ягоныя п'есы «Задзіўлена асоба» аказалася нядоўгачывнай. Калі прыглядзецца да яе зместу, здаецца, што ўсё ў парадку: ёсць і канфлікт, жыццё характары герояў, ёсць і правільная барадба за ўдасканаленне вытворчасці.

П'еса пабудавана на даволі вострым канфлікце.

І ўсё-ж трэба згадацца з тым, што п'еса не мела такога поспеху, як напярэдні драматычныя творы К. Крапівы, і доўга не ўтрымалася на сцэне. У чым справа? Відаць, аўтар недастаткова вывучыў жыццё калектыва, аб якім ён пісаў, у выніку чаго атрымаўся, што духоўны свет усіх герояў не раскрыты поўнасьцю, што паказ такіх герояў, як Страмліні, Падзя, Валодзя, Валя, атрымаўся бледным.

Алеся Кучар напісаў п'есу «Неспакойныя сэрцы» пра жыццё моладзі на Мінскім трактарным заводзе. Аўтар наблага паказаў асабістае жыццё моладзі. Але ўсё гэта ў тым, што ў п'есе адсутнічае сапраўдны востры канфлікт і няма належнага яго развіцця. З гэтай прычыны вобразам многіх герояў толькі абазначаны, не раскрыты, як належыць.

Нама магчымасці падрабязна разглядаць гэты буйны твор пасляваеннай беларускай прозы. Значэнне яго, як сапраўднай япаней мужнай народнай барадбы, — вельмі важнае. Аднак трэба сказаць і аб недахопах рамана, якія аўтар павінен удлічыць, тым больш, што ён цяпер прадуе над другой кнігай. Першы і галоўны недахоп — расцягнутасць рамана, што само сабой вынікае з поўна кампазіцыйнае рыхласці.

М. Лынькоў, які мае багаты вонят літаратурнай працы, павінен у справе кампазіцыі рамана быць больш строгім.

Нас радуе, што паказ гераізма народа ў Вялікай Айчынай вайне вылікаў належную ўвагу нашых пісьменнікаў і што ён усёбаковы.

Іван Мележ у рамана «Мінскі напрамак» малое апошні этап, час вызвалення Беларусі гераізм партызан і слаўных воінаў нашай Савецкай Арміі. На багачэйшым матэрыяле разгору ворагаў у вядомым пятым удары Савецкай Арміі напісаны гэты твор І. Мележа.

Аўтар дзе шырока паказ падаей. Ад баявых дзеянняў партызанскага атрада ў тыле ворага да буйнейшых аперацый Савецкай Арміі — такі ахоп падаей у раманае. Пераканальна паказвае аўтар асноўныя героі рамана. Яны — сапраўдныя народныя барадбытны, якія самааданна змагаюцца за вызваленне роднае зямлі.

У першую чаргу хочацца вылучыць вобраз Нічыра Тураўца, камісара партызанскай брыгады. Шлях яго ад беднага высковага хлопчыка да любмага ваяска мае улада паказваецца аўтарам.

Ірка намаляваў Мележ і вобраз Аляксея Гагуніча, вяснотнага воіна, які прапайшоў вядлі, цяжкі шлях фронтных дарог.

І. Мележ упершыню ў беларускай літаратуры паказвае шырокае абгульчэнне ваяцкіх аперацый на франтах вайны і баявых кіраўнікоў гэтых аперацый. Заслугі яго з'ўляецца даволі цікавы паказ вобраза камандуючага фронтам генерала Чарнышэвіча.

Партызанская тема ў Беларусі — невычэрпаная крыніца для творчасці нашых пісьменнікаў. Натуральна, што да яе звяртаецца ўсё больш людзей. Раманы І. Гурскага «У агні» і маладога пісьменніка М. Тэчова «З'ўрагаванасць» — таксама аб партызанскай барадбе. І калі Лынькоў сваім рамана імкнецца ахапіць паздзей ў усёй Беларусі, дык Мікола Тэчоў будзе свой твор на матэрыялах партызанскай барадбы аднаго раёна. У асноўным пісьменнік дасягнуў пастаўленае мэты. Раман цікавы па сюжэту, чытаецца добра. Многія героі — жывыя, савецкія людзі.

Але не ўсё ў раманае добра. Варожым садытны і афіцэры не паказаны тоі сілай, якой яны сапраўды былі, а часта вылідаць найліпшымі пераданымі. Твор хварэе агульнаю блёду — расцягнутасцю.

Хочацца спыніцца яшчэ на адной рэчы, у якой гаворыцца аб дружбе і сумесным жыцці савецкіх людзей і вызваленых ім братоў у краінах народнай дэмакратыі. Гэта апавесць Тараса Хадкевіча «Рэха ў гарах» аб гераічнай партызанскай барадбе чэхаславацкага народа супраць гітлераўскіх захопнікаў. У гэтай барадбе паказана кіруючая роля савецкіх людзей. Так яно было і ў сапраўднасці. Дадатна якасць апавесці ў тым, што аўтар здолеў паказаць сапраўдны гераізм чэхаславацкага народа, які адлюстравана ў вобразе Зрэнка, гераічна-партызана, у вобразе партызанкі Науды, у вобразе старога славакі, якая вылічэла савецкага воіна Аляксея. Рануча б іва чэхаславацкага народа ўспрымаецца, як асноўнае нарастанне ўдараў па ворагу ў дні Вялікай Айчынай вайны.

Заслуга Т. Хадкевіча ў тым, што ён здолеў паказаць, як барадбы савецкага народа нахіла ўсё свабодабоднымі народам на змаганне з акупантамі, у тым, што ён пераканальна паказаў любові чэхаславацкага народа да краіны Саветаў. Але нельга сказаць, што ён дасягнуў тае паўнаты адлюстравання барадбы, якая ўзлічэна раманау О. Ганчара «Злата Прага». Некаторыя героі ў творы пададзены схематычна.

У апошні час у часопісе «Польны» дру-

ваецца раман Аляксея Кулакоўскага «Расстаёся не надоўга». Наволькі раман яшчэ не скончаны друкаваннем, дзякка аб ім гаварыць, як аб прэлай рэчы. Аднак і па тым, што надрукавана, у аўтара адчуваецца поўны рост яго мастацкіх якасцей.

Гадам далейкай нашай гісторыі прысвядзіў другую частку рамана «Георгій Скарына» Мікола Садковіч, новыя раздзелы якога ён надрукаваў у апошні час.

Калі глянуць на тое, што напісана нашымі празаікамі за апошнія пяцігоддзе, дык вядома, што найбольш ім зроблена акрава ў справе паказу гістарычнага мінулага і гераічных падзій у дні Вялікай Айчынай вайны. І трэба сказаць, што многае зроблена па-сапраўдному, добра.

Няма зроблена на гэтую тэ

Беларуская літаратура ад другога да трэцяга з'езда пісьменнікаў

Даклад старшыні праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі П. У. Броўкі

(Працяг)

Сёння перад савецкім народам пастаўлена галоўная задача — асабліва цяжкая і абложная зямель. Пятро Прыходзька, які выязджаў на даліны зямлі, напісаў цыкл вершаў, што з'яўляецца сапраўдным дасягненнем Прыходзькі, як паэта. Гэтым-ж прывясці свой верш «Там, дзе драмала цаліна» Міхась Калачынскі.

Дадатны якасць нашых паэтаў з'яўляецца тое, што іх вока пачало бачыць і далажа аб межамі нашай Радзімы: іх цікавіць рэвалюцыйны рух у краінах Захаду, гераічны барацьба народаў супраць каланіяльнага ўціску, прыгнётае жыццё працоўных у краінах капітала.

Асабліва многа зрабіў у гэтым напрамку Уладзімір Корбан. Яго байкі сталі сапраўды папулярнымі ў народзе. Добра, што ён упарта працуе і не спыняецца на дасягнутым. Другім нашым байкарам, як і У. Валасевічу, М. Скрыпку і іншым, трэба было-б паследаваць прыкладу Усеаўскай працы У. Корбана.

Чаму-ж наша беларуская савецкая паэзія, асабліва лірычная, не можа пахваліцца сваімі дасягненнямі за гэты час? Мне здаецца, асноўная прычына ў тым, што мы слаба азнаем жыццё, не знаходзімся ў самым асяроддзі яго падзей, а наглядзем за ім як-бы з боку. Творчыя каментарыі і тым часта выкарыстоўваюцца няправільна, не даюць патрэбных вынікаў. Дарэчы, проста дэка гучыць: камандзіроўка ў жыццё. Ці не правільней было-б камандзіроўка з жыцця для напісання вершаў? Паэты часта чарпалі свае тэмы з газет, з часопісаў, гадамі не выязджаюць на месца. Што-ж можна зрабіць у такім выпадку? У паэты неханае смеласці ў пастаўленні праблемы, у вобразным паказе а дэталю часта з'яўляецца штамп. Гэта-ж праца, што многія вершы нашых паэтаў не адрозніш ад іншых. Вазьміце вершы на агульнавядомыя тэмы, ру, як і скажам, пераўтварэнне прыроды, які часта вельмі нагадваюць рахлівыя блізкія.

Чаму мы мелі добрыя поспехі ў літэратуры Вялікай Айчыннай вайны? Таму, што аўтары добрых твораў прайшлі крок у крок разам з вайною, які бараніў Радзіму ад акупантаў, таму што яны знавалі з ім і холад, і голад, і гора ў адуцеленні, і радасць у перамозе, таму, што аўтары самі былі фактычна гэтымі героямі, аб якіх яны пісалі.

Атрыў ад жыцця—асноўна наша бяда. Чаго сёння асабліва нехана ў нашай беларускай савецкай паэзіі? Шырокія, эпічныя палатнаў, такіх твораў, якія-б з асабліва паўночнай адасцюроўкай-б нашу сённяшнюю рэчаіснасць, найбольш ярка паказвалі-б вобразы нашых герояў-сучаснікаў. Як-бы хацелася, каб у паэзіі з'явілася нешта падобнае на відомую паэзію Я. Коласа «Новая асямка!»

А нашы празаікі, працуючы над буйнымі ратамі, не павінны забываць і малых форм. Есць пэўныя зручкі ў справе напісання аповядаванняў і нарысаў. За апошні час з'явіліся такія кнігі аповядаванняў: «Новыя сустрэчы» А. Кулакоўскага, «Дзень сапраўднай радасці» Я. Брыля, «Дзве сілы» І. Шамкіна, «Срэбная рапніца» І. Шахароўскага, аповядаванні І. Грамовіча, А. Васілевіча, «Жыта красуе» У. Краўчанкі, «Скарб зямлі» М. Вішнеўскага, «Мае сустрэчы» А. Рылькі, «Раніца вясной» М. Ракітнага, «У новы дзень» П. Кавалева, «Зялёны агні» Я. Васіленка, «Радзіма» І. Дуброўскага.

Добра, што некаторыя з гэтых аповядаванняў прывесчаны агульнавядомым тэмам нашай жыцця — удзельніцтвам гаспадаркі і жыццю рабочага класа. Частка іх напісана на даволі высокім узроўні, але, на вялікі жаль, ёсць і такія, якія можна лічыць аповядаваннямі толькі ўмоўна. Былае дзіка аніцці рэалізму паміж звычайным, сумным газетным нарысам і аповядаванням: сюжэт адуцелінае, фантазія нізкая, мова прымітыўная, шэрая. Чытаеш і дзівіся, як гэта бездапаможна. Але ў нас ужо ёсць і аповядаванні, якія могуць быць ўзорам для маладзёжных таварышаў.

Аповядацце «Гала» Я. Брыля шчыра радуе ўсё. Яно адлюстроўвае глыбокія чалавечыя пачуцці, напісана на-мастэрску, па-сапраўдному хваляе чытача. Герой аповядавання — жывыя людзі. Прачытаеш гэтае аповядацце, і няма патрэбы прымушаць сябе заламаць амет, героі яго ўсё час стаць перад вачыма, як быццам сам знаходзішся паміж іх. Парадавала чытача і аповядацце «Агні Танганьі» М. Лынькова, напісанае на высокамастацкім узроўні. Глыбокаю думкаю вызначана аповядаванні І. Грамовіча, заўсёды нешта новае імкнецца паказаць у сваіх аповядаваннях А. Кулакоўскі. І. Шамкін пачаў друкаваць цікавую серыю аповядаванняў «Партрэты», прывесчаную людзям, якія паслалі па закліку партыі на рэску.

Радуе, што некаторыя маладыя таварышы, як Я. Васіленка, імкнучыся адлюстраваць сваімі аповядаваннямі жыццё рабочага класа. Але яму яшчэ трэба па-сапраўдному апрацаваць над удасканаленнем свайго майстэрства. Кабі ўзяць, да прыкладу, яго аповядацце «Зялёны агні», дык яно відавочна наіўнае па зместу, недастаткова арганізаванае па будове, ды і па мове патрабуе большай уважлівасці.

Розныя па вартасці і аповядаванні І. Дуброўскага. Добра, што ён узяў за іх важнейшую тэму сённяшняга дня—каляскае жыццё, але піша не заўсёды з дастатковай патрабавальнасцю. Кабі аповядацце «Напарнік» вызначыцца пэўным канфі-

каласнага жыцця. Але зноў-жа ў верхах многа агульнага: славянца шырокія палі, багаты ўраджай, праца машыны, шум садоў, песні дзвучат і г. д. І вельмі мала паказваюцца людзі, тым героі, што з'яўляюцца на палюх багаты ўраджай, самааданая праца якіх асабліва сапраўднага паэтычнага слова.

Заслужвае ўвагі пачынанне рэдакцыі «Звязды», якая прыцтвае нашых паэтаў на свае старонкі, дзе яны выступаюць з вершаванымі фельетонамі на актуальныя тэмы.

За апошні час пачалі больш працягваць сябе нашы сатырыкі як у прозе, так і ў верхах і ў іншых малых формах.

Многія і пэўна працаваў у галіне сатыры Уладзімір Корбан. Яго байкі сталі сапраўды папулярнымі ў народзе. Добра, што ён упарта працуе і не спыняецца на дасягнутым. Другім нашым байкарам, як і У. Валасевічу, М. Скрыпку і іншым, трэба было-б паследаваць прыкладу Усеаўскай працы У. Корбана.

Чаму-ж наша беларуская савецкая паэзія, асабліва лірычная, не можа пахваліцца сваімі дасягненнямі за гэты час? Мне здаецца, асноўная прычына ў тым, што мы слаба азнаем жыццё, не знаходзімся ў самым асяроддзі яго падзей, а наглядзем за ім як-бы з боку. Творчыя каментарыі і тым часта выкарыстоўваюцца няправільна, не даюць патрэбных вынікаў. Дарэчы, проста дэка гучыць: камандзіроўка ў жыццё. Ці не правільней было-б камандзіроўка з жыцця для напісання вершаў? Паэты часта чарпалі свае тэмы з газет, з часопісаў, гадамі не выязджаюць на месца. Што-ж можна зрабіць у такім выпадку? У паэты неханае смеласці ў пастаўленні праблемы, у вобразным паказе а дэталю часта з'яўляецца штамп. Гэта-ж праца, што многія вершы нашых паэтаў не адрозніш ад іншых. Вазьміце вершы на агульнавядомыя тэмы, ру, як і скажам, пераўтварэнне прыроды, які часта вельмі нагадваюць рахлівыя блізкія.

Чаму мы мелі добрыя поспехі ў літэратуры Вялікай Айчыннай вайны? Таму, што аўтары добрых твораў прайшлі крок у крок разам з вайною, які бараніў Радзіму ад акупантаў, таму што яны знавалі з ім і холад, і голад, і гора ў адуцеленні, і радасць у перамозе, таму, што аўтары самі былі фактычна гэтымі героямі, аб якіх яны пісалі.

Атрыў ад жыцця—асноўна наша бяда. Чаго сёння асабліва нехана ў нашай беларускай савецкай паэзіі? Шырокія, эпічныя палатнаў, такіх твораў, якія-б з асабліва паўночнай адасцюроўкай-б нашу сённяшнюю рэчаіснасць, найбольш ярка паказвалі-б вобразы нашых герояў-сучаснікаў. Як-бы хацелася, каб у паэзіі з'явілася нешта падобнае на відомую паэзію Я. Коласа «Новая асямка!»

А нашы празаікі, працуючы над буйнымі ратамі, не павінны забываць і малых форм. Есць пэўныя зручкі ў справе напісання аповядаванняў і нарысаў. За апошні час з'явіліся такія кнігі аповядаванняў: «Новыя сустрэчы» А. Кулакоўскага, «Дзень сапраўднай радасці» Я. Брыля, «Дзве сілы» І. Шамкіна, «Срэбная рапніца» І. Шахароўскага, аповядаванні І. Грамовіча, А. Васілевіча, «Жыта красуе» У. Краўчанкі, «Скарб зямлі» М. Вішнеўскага, «Мае сустрэчы» А. Рылькі, «Раніца вясной» М. Ракітнага, «У новы дзень» П. Кавалева, «Зялёны агні» Я. Васіленка, «Радзіма» І. Дуброўскага.

Добра, што некаторыя з гэтых аповядаванняў прывесчаны агульнавядомым тэмам нашай жыцця — удзельніцтвам гаспадаркі і жыццю рабочага класа. Частка іх напісана на даволі высокім узроўні, але, на вялікі жаль, ёсць і такія, якія можна лічыць аповядаваннямі толькі ўмоўна. Былае дзіка аніцці рэалізму паміж звычайным, сумным газетным нарысам і аповядаванням: сюжэт адуцелінае, фантазія нізкая, мова прымітыўная, шэрая. Чытаеш і дзівіся, як гэта бездапаможна. Але ў нас ужо ёсць і аповядаванні, якія могуць быць ўзорам для маладзёжных таварышаў.

Аповядацце «Гала» Я. Брыля шчыра радуе ўсё. Яно адлюстроўвае глыбокія чалавечыя пачуцці, напісана на-мастэрску, па-сапраўдному хваляе чытача. Герой аповядавання — жывыя людзі. Прачытаеш гэтае аповядацце, і няма патрэбы прымушаць сябе заламаць амет, героі яго ўсё час стаць перад вачыма, як быццам сам знаходзішся паміж іх. Парадавала чытача і аповядацце «Агні Танганьі» М. Лынькова, напісанае на высокамастацкім узроўні. Глыбокаю думкаю вызначана аповядаванні І. Грамовіча, заўсёды нешта новае імкнецца паказаць у сваіх аповядаваннях А. Кулакоўскі. І. Шамкін пачаў друкаваць цікавую серыю аповядаванняў «Партрэты», прывесчаную людзям, якія паслалі па закліку партыі на рэску.

Радуе, што некаторыя маладыя таварышы, як Я. Васіленка, імкнучыся адлюстраваць сваімі аповядаваннямі жыццё рабочага класа. Але яму яшчэ трэба па-сапраўдному апрацаваць над удасканаленнем свайго майстэрства. Кабі ўзяць, да прыкладу, яго аповядацце «Зялёны агні», дык яно відавочна наіўнае па зместу, недастаткова арганізаванае па будове, ды і па мове патрабуе большай уважлівасці.

Розныя па вартасці і аповядаванні І. Дуброўскага. Добра, што ён узяў за іх важнейшую тэму сённяшняга дня—каляскае жыццё, але піша не заўсёды з дастатковай патрабавальнасцю. Кабі аповядацце «Напарнік» вызначыцца пэўным канфі-

там і паказвае характары людзей, дык аповядацце «Наша комсамольская» — надуманае, з палётам літаратурным. Яно нават адзначаецца пэўнай лагічнай сапраўднасцю.

Мала нам зроблена ў галіне нарыса. Варта адзначыць серыю нарысаў-іспісам П. Прыходзькі з Алтайскага краю, асобны нарысам М. Вішнеўскага аб новым у калгасе Маладзечанскай вобласці, нарысам «Крутыя павароты» Г. Шахароўскага аб людзях Брагінскай МТС, «Першыя крокі» Э. Валасевіча аб перабудове работ у МТС. З'явіліся ў апошні час лірычныя нарысы М. Садковіча і П. Васілеўскага. Выступалі ў нарысах А. Вялікі, Р. Сабаленка, Р. Ніхай, М. Ткачоў, М. Пенкрат і іншыя.

Напісаць кнігу нарысаў аб майстрах савецкай адукацыі ўраджай — пачэсны абавязак усяго пісьменніцтва.

Драматыргі мала стварылі аднаактвых п'ес, вельмі неабходных нашай самадзейнасці. Заслужвае ўвагі асобныя рэчы Краўчанкі, Нафёда, Махана. Трэба больш актыўнасці па стварэнню самадзейнага рэпертура, а ён вельмі неабходны сёння.

Асабліва востра сягоння мы павінны паставіць перад усяй пісьменніцкай арганізацыяй Беларусі задачу павышэння майстэрства. У рознай меры яна стаць перад празаікамі і паэтамі, перад драматыргамі і крытыкамі. Кабі ў выбары тэм мы навучыліся многаму, навучыліся правільна заўважаць талёнае, дык у справе майстэрства нам трэба дамагацца яшчэ многата і многата.

Большасць нашых празаікаў трэба павучыць умеласці добра кампазіцыі твора, пазбягаць расцягнутасці, рыхлых масіў у вялікіх творах, навучыцца майстэрству аповядавання невялікага, але разам з тым талова, дзе, як у фокусе, паказваюцца с'явы жыцця. Напэвак трэба пазбягаць шаблону, перапаўняць, шукаць новае, ведаць, што глыбокая думка і пачуццё з'яўляюцца асновай твора, не падбіраць першае, што кідаецца ў вочы, кожнаму знаходзіць свой голас, ведаць, што не толькі розніца ў тэмах, але і рознымі мастацкімі сродкамі павінны мы паказаць тое, што бачым. Трэба як належыць прапрацаваць, асабліва маладзёжным паэтам, над стварэннем сапраўднай любоўнай лірыкі, памятаючы, што ў гэтым яны атрымаюць самае вялікае прызнанне нашага маладога чытача.

Беларускія драматыргі павінны імкнуцца, каб іх п'есы не сыходзілі так хутка са сцены, а, значыць, разам з глыбокім зместам, былі-б па-сапраўдному эпічнымі.

З усяго гэтага, як бачым, перад намі сёння стаць задача павышэння прафесійнага майстэрства. У нас ёсць, на жаль, адна няправільная практыка. Многія нашы таварышы параўноўваюць свае творы з творамі бліжэйшых таварышаў і гэтым устаўляюць крытычны іх якасці. Абмяжоўваюць гэтым — абсалютна няправільна. Мы павінны якасць сваіх твораў прымярваць на майстэрства класікаў, толькі тады мы будзем бачыць, каб у нас неханае і што нам рабіць. Давайце

звартацца да Пешкіна, Дармантава, Некраса, Талстога, Гоголя, Чахава, Горкага, Маякоўскага, Купалы, Коласа, да лепшых сучасных паэтаў і пісьменнікаў нашай Радзімы.

Наш іматэрыяльны ўдзельчы савецкі чытач чакае ад нас кніг на тэмы, якія яго сёння хваляюць, кніг, глыбокіх па зместу і высокамастацкіх па якасці. Перад кожным з нас у святле гэтых патрабаванняў многа задач. Адно з нас працаваць на пэўнае дбайна, а другія мала. Усё нас павінны вучыць бліжэйшых паэты і драматыргі Я. Коласа. Кабі мы глянем на ўсё, што зроблена ім за яго творчы пях, дык мы пачэмна, што ён аддэстраваў у сваёй творчасці самыя галоўнейшыя этапы ў жыцці нашага народа. «Новая асямка» — твор аб вёскавым імкненні нашага сялянства да зямлі, «Палеская трылогія» — аб нараджэнні і імкненні нашай вясковай інтэлігенцыі, «Сям'я-музыка» — аб народным талентах, «Рыбкова хата» — аб уз'яданні народа, «На шляхах воі» — аб Кастрычніку на Беларусі (дарэчы, твор, які вельмі хацелася-б бачыць скончаным), «Дрыгва» — аб замані супраць беларускіх акупантаў, «Ацплата» і «Суд у дзе» — аб днях Вялікай Айчыннай вайны. Прыклад Я. Коласа гаворыць нам аб неабходнасці сур'ёзнага выбара тэм і вялікай патрабавальнасці да сваіх твораў.

І годзіцца з крытыкай, што па некаторых маіх творах ляжаць следы спешкі, што ў выніку гэтага трапляюцца прыкрыя агрэсі, я ўдзячы таварышам а заўвагі мне і пастаравася ўсё як належыць выправіць. І я разумею, што часамі недастаткова апрацоўка радка ў некаторых творах неадарваля мяне як паэту з даволі вялікім стакам і як чалавеку, які павінен быў патрабаваць ад сябе і ад іншых самай уважлівасці працы над словам.

Кабі мы па-сапраўдному, па-крытычнаму глянем на сябе, дык мы пачэмна, што кожнаму з нас ёсць над чым задумацца. Я не хачу рабіць так звананага паўнамоцна пераліку, але кабі ўзяць толькі наш актыўны, дык мы гэта пачэмна. Чаму-б, скажам, такому гэтаму верша, як А. Куляшоў, не напісаць паэмы пра нашы сённяшнія дні, хоць-бы аб тых людзях, якія піпер пераехаў працаваць у вёску. Было-б добра, кабі-б М. Танк узяўся і напісаў вялікую эпічную паэму аб нашых днях. Мала піша П. Глеба. Мы знаем, што ён быў вельмі заняты працай над саўбікам, але дзесятак вершаў, напісаных за пэўны год, гэта недастаткова. Хацелася-б, каб П. Панчанка працаваў больш актыўна і каб ён узяўся за больш буйныя рэчы. Неадарваля даўга маўчыць А. Вялікі. Мала творча актыўнасць М. Машары.

Чаму-б нашым празаікам, якія не блага паказалі сябе на тэме Вялікай Айчыннай вайны, не стварыць высокамастацкіх палатнаў аб 1905 годзе, аб Кастрычніку на Беларусі, а самае галоўнае, аб сённяшніх днях? І ім трэба было-б падумаць над большай займаўнасцю сваіх твораў, над іх больш строгай пабудовай.

думаць аб большай прыдчыновасці. Наогул ажыццявіла праца нашых літаратуранавоў. Вышла з друку добрае даследаванне В. Івашына пра Я. Купала, аграфічныя творы С. Маіхворыча аб Інку Лучыне, М. Бареток пра Пятра Глеба, І. Пешкіна пра А. Куляшоў, Я. Уейкіна аб К. Браніве. Можна згадваць і ў іх крытыка, з тым, што ў адной працы больш, а ў другой менш недахопаў, але гэты пачатак аграфічнай работы нашых літаратуранавоў трэба лічыць станоўчым.

Цікава кнігу аб становішчы беларускай прозы напісаў У. Карпаў, аднак яго слухна крытыкавалі за часамі няправільным паходж. у дачыненні да асобных твораў і некаторае супрацьстаўленне.

Даволі актыўна пачаў выступаць В. Бурносаў. Добра, што ён імкнецца ставіць пэўныя вострыя і прыдчыновыя, але часамі а вострай крытыкай адуцаецца, жадае таго аўтар ці не, што ён амаль не бачыць нічога дадатнага ў творчасці таго ці іншага пісьменніка. Гэта асабліва прыкметна ў такім артыкуле, як «Думкі перад з'ездам», надрукаваным у № 8 «Полымя» за гэты год.

Кажучы пра неабходнасць вострай крытыкі і адначасна добраю ролю ў гэтым нашай друку, газет «Звязды», «Савецкая Беларусь» і маладзёжных газет, хочацца сказаць, што часамі і на іх старонкі трапляюць непрадуманыя артыкулы, якія нічым не дапамагаюць росту літаратуры.

Тое, што нашы крытычныя рады растуць, нас вельмі радуе. Нам трэба па-сапраўдному разабрацца са становішчам у нашай літаратуры. І вельмі добра тое, што ў крытыку паступова прыходзіць падрыхтаваныя людзі. Трэба, каб тых кадраў, якіх ў нас ёсць, насчына вучыліся, бо ад іх чакаецца многае. Можна-б тады мы лепей вырашылі многія пытанні, якіх хваляюць сёння нашых пісьменнікаў.

Неглыба падыходзіць да ацэнкі творчасці, кіруючыся толькі асабістым густам, трэба ўлічваць густы народа, тое, якім пэхам карыстаецца пэўны твор у шырока чытача. І трэба ўмець па-сапраўдному вылучыць якасці кожнага творцы.

Некалькі слоў аб тэатральнай крытыцы. Яна ў нас даволі слабая. Хоць і тут некаторы зрух заўважана.

Мала займаецца пытаннімі крытыкі праўдзіма савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Камісія на крытыцы не апраўдала свайго прызначэння. На з'ездзе трэба пагаварыць ці неабходна наогул я неаважанне. А ці не карысна будзе, кабі крытыкі будучы працаваць па розных творчых секцыях?

Аб выхаванні маладых

Неглыба пахваліцца, што мы вельмі многа зрабілі па выхаванні маладых літаратурных кадраў, але і адмаўляць зробленага няма ніякай патрэбы. Кабі за пасляваенны перыяд прынята ў Саюз пісьменнікаў Беларусі каля 70 чалавек, дык з іх за апошняе пяцігоддзе—каля 30 чалавек. Па ўсім абласцях існуюць літаратурныя аб'яднанні, якія гуртуюць вакол сябе па 25—30 чалавек. Сярод іх няма а зольна моладзі. За апошні год А. Пысін, П. Макал, А. Карпюк, М. Дзіленка і іншыя прыняты ў Саюз. Маюцца яшчэ літаратурныя гурткі, гадоўным чынам пра навучальным установах. Яны выдаюць свае часопісы, пісанні ад рукі, і пацэнныя літаратурныя газеты. Усё часцей і часцей з'яўляюцца ў рэспубліканскім друку творы зольных пачынаючых пісьменнікаў: А. Гараліка, П. Гілевіча, У. Ляпешкіна, В. Навоўскага, М. Ароўкі, А. Ставера, А. Дзямідовіча, а таксама А. Вольскага, М. Смагаровіча, В. Лынькова, Д. Сасева, М. Пенкрат, Хв. Жыжэні і іншыя.

Ілі калі глянець на справу агульна, дык бачым, у нас з пазой не блага. На ўсё важнейшыя падзеі жыцця паэты адукаюцца. Але ўсё справа ў тым, як? Што новага ўносіцца ў сапраўдны літэратурны творы? І калі паэт знаходзіць сапраўды новае слова, гэта ўсё радуе. Многа ёсць вершаў аб Волга-Доне і аб азначанні яго, іе многія з іх падобны адна на другі, як гаршчына на гаршчыну. І сапраўды радасна, кабі П. Панчанка глыбока асноўвае гэтыя падзеі. Ён піша:

Калі пачаўся гэты падзвіг?

Калі сталі сталінградцы
Насмерць для дымных вольжых вод?
Раней, — калі ў Магнітцы домны
Агнень нягасаным загудзі.
Раней, раней, калі ў Доне
Кадзты бітыя пылы,
По правяду таму ўжо маршу
У месцах тых працы канал.
Яшчэ раней!
Калі ударыў
«Аўроры» гром,
Калі сканаў
Бальбоў дэс жудасны навік,
Каб мы, сыны іх, праз гадзі
Змагі зрадніць сгоняны рэкі
І зоры вырасаць з вадзі.

П. Панчанка ўмее прымець у жыцці з'яву яшчэ неканраўную ў паэзіі і па-сапраўдному ўнесці яе. Шкада толькі, што піша ён усё-ж параўнаўча мала. Іму-трэба было па-сапраўдному перааніць добрыя традыцыі Маякоўскага і больш алегратыўна адукацыя на ўсё, што адбываецца вакол.

Калі таварыш аб тым, чыя паэзія найбольш шырока ахоплівае з'явы жыцця, дык мы павінны знавачыць, што гэта паэзія Максіма Танка. З усяго беларускіх савецкіх паэтаў ён найбольш пэўна працаваў гэтак пяцігоддзе.

І трэба сказаць, што многае зроблена на высокім паэтычным узроўні, многія з яго вершаў сваім глыбокім зместам па-сапраўдному хваляюць наша чытача. Для прыкладу можна прывесці верш «Ручкі маці».

У М. Танка многа такіх вершаў. Але, адначасна чытаючы паэта, хацелася-б вярнуць яго ўвагу і на некаторыя вершы халодныя, дэкарацыйныя, без патрэбнага паэтычнасці.

М. Танк паэт удумлівы і вельмі актыўны. Многа ў яго твораў, якіх ўдзякаючы такіх надбаванні, істотныя тэмы, якія даходзяць да сэрца кожнага чалавека. Паэт не аслабляе свайго дасягнення на дасягнутым узроўні свайго майстэрства і ўвесь час удасканальвае паэтычную форму свайго верша, якая сапраўды рознастайная і багатая.

Але часамі паміж вершамі, багатых па зместу і цікавых па форме, трапляюцца такія, якіх нічым новым не вызначаюцца. Многія вобразы і параўнанні пераходзяць з верша ў верш. Часамі здаецца, што ён дарэмна абмяжоўвае сваё ўжыццё стайнымі звычайнымі прыкладамі невялікіх вершаў, тады, кабі паэт мог-бы з поспехам вярнуцца да больш анічных палатнаў.

Больш актыўна сталі працаваць паэты Міхась Калачынскі і Анатоль Астрэйка. Шмат якіх з новых вершаў Калачынскага парадавалі чытача сваёй свежасцю. Больш увагі на апрацоўку вершаў пачаў звартаць А. Астрэйка. Р. Ніхай стаў больш адукацыя на падзеі сённяшніх дзён. Але вост у верхах пра Волга-Дон гэтыя таварышы не знайшлі нічога новага і стварылі іх без належнага паэтычнага пафосу.

Але не толькі аб вялікіх будоўлях пісалі паэты, выходзічы сваімі творамі за этнаграфічныя межы. Многа вершаў напісана аб Украіне, Таджыкістане, аб Узбекістане і Грузіі, аб стайні нашай Радзімы Македэ, аб поўначы і поўдні нашай краіны. Тама дружбы народаў з'яўляецца адной з любімых тэм нашых паэтаў.

Тое, што нашы паэты больш чулі і аператыўна пачалі адукацыя на ўсё падзеі жыцця а сваёй рэспубліцы, — дадатны рэч. А вост у сэрца паказу будоўляў, якіх ў нас вырасі пад бокам, жыцця рабочага класа і нашай калгаснай вёскі зроблена паэтымі мала.

Больш адукацыя паэты на тэмы з

Калі сталі сталінградцы
Насмерць для дымных вольжых вод?
Раней, — калі ў Магнітцы домны
Агнень нягасаным загудзі.
Раней, раней, калі ў Доне
Кадзты бітыя пылы,
По правяду таму ўжо маршу
У месцах тых працы канал.
Яшчэ раней!
Калі ударыў
«Аўроры» гром,
Калі сканаў
Бальбоў дэс жудасны навік,
Каб мы, сыны іх, праз гадзі
Змагі зрадніць сгоняны рэкі
І зоры вырасаць з вадзі.

П. Панчанка ўмее прымець у жыцці з'яву яшчэ неканраўную ў паэзіі і па-сапраўдному ўнесці яе. Шкада толькі, што піша ён усё-ж параўнаўча мала. Іму-трэба было па-сапраўдному перааніць добрыя традыцыі Маякоўскага і больш алегратыўна адукацыя на ўсё, што адбываецца вакол.

Калі таварыш аб тым, чыя паэзія найбольш шырока ахоплівае з'явы жыцця, дык мы павінны знавачыць, што гэта паэзія Максіма Танка. З усяго беларускіх савецкіх паэтаў ён найбольш пэўна працаваў гэтак пяцігоддзе.

І трэба сказаць, што многае зроблена на высокім паэтычным узроўні, многія з яго вершаў сваім глыбокім зместам па-сапраўдному хваляюць наша чытача. Для прыкладу можна прывесці верш «Ручкі маці».

У М. Танка многа такіх вершаў. Але, адначасна чытаючы паэта, хацелася-б вярнуць яго ўвагу і на некаторыя вершы халодныя, дэкарацыйныя, без патрэбнага паэтычнасці.

М. Танк паэт удумлівы і вельмі актыўны. Многа ў яго твораў, якіх ўдзякаючы такіх надбаванні, істотныя тэмы, якія даходзяць да сэрца кожнага чалавека. Паэт не аслабляе свайго дасягнення на дасягнутым узроўні свайго майстэрства і ўвесь час удасканальвае паэтычную форму свайго верша, якая сапраўды рознастайная і багатая.

Але часамі паміж вершамі, багатых па зместу і цікавых па форме, трапляюцца такія, якіх нічым новым не вызначаюцца. Многія вобразы і параўнанні пераходзяць з верша ў верш. Часамі здаецца, што ён дарэмна абмяжоўвае сваё ўжыццё стайнымі звычайнымі прыкладамі невялікіх вершаў, тады, кабі паэт мог-бы з поспехам вярнуцца да больш анічных палатнаў.

Больш актыўна сталі працаваць паэты Міхась Калачынскі і Анатоль Астрэйка. Шмат якіх з новых вершаў Калачынскага парадавалі чытача сваёй свежасцю. Больш увагі на апрацоўку вершаў пачаў звартаць А. Астрэйка. Р. Ніхай стаў больш адукацыя на падзеі сённяшніх дзён. Але вост у верхах пра Волга-Дон гэтыя таварышы не знайшлі нічога новага і стварылі іх без належнага паэтычнага пафосу.

Але не толькі аб вялікіх будоўлях пісалі паэты, выходзічы сваімі творамі за этнаграфічныя межы. Многа вершаў напісана аб Украіне, Таджыкістане, аб Узбекістане і Грузіі, аб стайні нашай Радзімы Македэ, аб поўначы і поўдні нашай краіны. Тама дружбы народаў з'яўляецца адной з любімых тэм нашых паэтаў.

Тое, што нашы паэты больш чулі і аператыўна пачалі адукацыя на ўсё падзеі жыцця а сваёй рэспубліцы, — дадатны рэч. А вост у сэрца паказу будоўляў, якіх ў нас вырасі пад бокам, жыцця рабочага класа і нашай калгаснай вёскі зроблена паэтымі мала.

Больш адукацыя паэты на тэмы з

думаць аб большай прыдчыновасці. Наогул ажыццявіла праца нашых літаратуранавоў. Вышла з друку добрае даследаванне В. Івашына пра Я. Купала, аграфічныя творы С. Маіхворыча аб Інку Лучыне, М. Бареток пра Пятра Глеба, І. Пешкіна пра А. Куляшоў, Я. Уейкіна аб К. Браніве. Можна згадваць і ў іх крытыка, з тым, што ў адной працы больш, а ў другой менш недахопаў, але гэты пачатак аграфічнай работы нашых літаратуранавоў трэба лічыць станоўчым.

Цікава кнігу аб становішчы беларускай прозы напісаў У. Карпаў, аднак яго слухна крытыкавалі за часамі няправільным паходж. у дачыненні да асобных твораў і некаторае супрацьстаўленне.

Даволі актыўна пачаў выступаць В. Бурносаў